habet plus de rõne debiti: ꝛ põt᷑ h̄ debitum
attẽdi ex pte ipſiꝰ debẽtis: ꝛ ſic ad h̄ debituꝫ
ptinet ꝙ hõ talẽ ſe exhibeat alteri in ṽbis ꝛ
factis q̃lis ẽ. ꝛ ita adiungit̃ iuſticie veritas:
ꝑ quã vt Tullius dicit: ĩmutata ſũt ea q̃ ſũt
aut fuerũt aut futura ſũt. Põt etiã attẽdi ex
pte eius cui debet̃: put. ſ. aliqs recõpenſat
alicui ſꝫ ea q̃ fecit. Qñqꝫ q̃dẽ in bonis: ꝛ ſic
adiungit̃ iuſticie grã: in qua vt Tulliꝰ dicit:
amicitiaꝝ ꝛ officioꝝ alteriuſ memoria remu
nerãdi volũtas ↄtinet̃ alteriꝰ. Qñqꝫ q̃dem in
malis: ꝛ ſic adiũgit̃ iuſticie vĩdicatio ꝑ quã
vt Tulliꝰ dic̃. vis aut iniuria ꝛ oĩo q̃cq̃d ob
ſcuꝝ ẽ defendẽdo aut vlciſcẽdo ꝓpulſatur.
Aliud ṽo debitũ ẽ neccĩum: ſic ↄferẽs ad ma
iorẽ honeſtatẽ ſine q̃ tñ honeſtas ↄſeruari
põt. q̃ð q̃dẽ debitũ attẽdit liberalitas: affabi
litas ſiue amicitia: aut alia huiuſmõi: q̃ Tul
lius pt̃ermittit ĩ ꝑdicta enumeratõe: q2 paꝝ
hñt de rõe debiti. ¶ Ad pⁱmum ḡ dicẽdũ ꝙ
vindicta q̃ fit auctoritate publice ptãtis ſm
ſniam iudicis ptinet ad iuſticiã ↄmutatiuaꝫ
ſꝫ vindicta quã q̃s facit ꝓpo motu: non tñ ꝯ
legẽ: vl̃ quã q̃s a iudice req̃rit ptinet ad ṽtu
tẽ iuſticie adiũctã. ¶ Ad ſecũdũ dõ ꝙ Ma
crobiꝰ vr̃ attẽdiſſe ad duas ptes ĩtegrales iu
ſticie. ſ. declinare a malo: ad q̃ð ptinet inno
cẽtia: ꝛ facẽ bonũ: ad q̃ð ptinẽt ſex alia: q̃rũ
duo videt̃ ptinẽ ad eq̃les. s. amicitia ĩ extio
ri ↄuictu: ꝛ ↄcordia interiꝰ. duo ṽo ad ſupio
res. ſ. pietas ad parentes ꝛ religio ad deum:
duo ṽo ad inferiores: ſ. affectꝰ inq̃ꝫtũ placent
bona eoꝝ: ꝛ hũanitas ꝑ quã ſubueĩt̃ eoꝝ de
fectibꝰ. Dic̃. n. Iſidorꝰ ĩ li. ethimol̃. ꝙ hũanꝰ
dr̃ aliqs q2 hẽat circa hoĩem amorẽ ꝛ miſe
ratõis affectũ. Vñ humanitas dicta ẽ q̃ nos
inuiceꝫ tuemur: ꝛ ſm hoc amicitia ſumit̃ ꝑ
ut ordinat exteriorẽ ↄuictũ: ſicut de ea phs
tractat in 4ᵒ ethi. Põt ẽt amicitia ſumi ſm
ꝙ ꝓpe reſpicit affectũ, put determinat̃ a pho
in 8ᵒ ꝛ 9ᵒ ethi. ꝛ ſic ad amicitiã ptinent tria
. ſ. beniuolẽtia q̃ hic dr̃ affectꝰ: ꝛ cõcordia ꝛ
bñficẽtia q̃ hic vocat̃ humanitas. H̄ ãt Tul
lius pt̃ermiſit: q2 paꝝ hñt de rõe debiti: vt di
ctũ ẽ. ¶ Ad tertiuꝫ dõ ꝙ obediẽtia includi
tur in obſuãtia quã Tullius ponit. nã pc̃el
lentibꝰ ꝑſonis debet̃ ꝛ reuerẽtia honoris ꝛ
obedientia. fides aũt ꝑ quã fiunt dicta ĩclu
dit̃ in ṽitate q̃ꝫtũ ad obſuãtiã ꝑmiſſoꝝ. veri
tas ãt in plus ſe habꝫ: vt. ĩ. patebit. diſciplina
aũt nõ debet̃ ex debito neccitatis: q2 inferio-
ri nõ ẽ aliqs obligatꝰ inq̃tũ ẽ inferior: põt
tñ aliqs ſupior obligari vt inferioribꝰ ꝓuide
at: ſm illud Math. 24. Fidelis ſuus ꝛ pru
dẽs quem ↄſtituit dñs ſup familiã ſuã. ꝛ iõ
a Tullio pt̃ermittit̃. põt aũt ↄtineri ſub hu
manitate quam Macrobiꝰ ponit: eq̃tas ṽo
ſub epicheia vel amicitia. ¶ Ad quartũ dõ
ꝙ in illa enumeratõe ponũtur quedã ptinẽ
tia ad particularẽ iuſticiã: quedaꝫ aũt ad le
galem. ad particularem q̃dem bona cõmu-
tatio: de qua dicit ꝙ ẽ hitus ĩ cõmutatõibꝰ
eq̃litatẽ cuſtodiẽs. ad legalẽ ãt iuſticiã q̃ꝫtũ
ad ea que cõiter ſunt obſuãda ponit̃ legis
poſitiua que vt ipſe dicit eſt ſcia cõmutatio
nũ politicaꝝ ad cõitatẽ relataꝝ. q̃ꝫtum ṽo ad
ea que qñqꝫ partic[…]ariter agẽda occurrunt
pt̃er cões leges ponit̃ eugnomoſiua q̃ bona
gnomin: q̃ eſt in talibus directiua: vt ſ̄ hitũ
ẽ in tractatu de prudẽtia. ꝛ iõ dicit de ea ꝙ
ẽ uolũtaria iuſtificatio: q2. ſ. ex ꝓpo arbitrio
id q̃ð iuſtũ eſt homo ſm eã ſeruat: nõ ſm le
gẽ ſcriptã. attribuũtur aũt h̄ duo prudentie
ſm directõem iuſticie: nõ ſm executõem.
euſebia ṽo dr̃ q̃ bonꝰ cultus: vñ ẽ idẽ ꝙ re
ligio. iõ de ea dicit q ẽ ſcia dei famulatus.
ꝛ loq̃t ſm moduꝫ q̃ Socrates dicebat oẽs
ṽtutes eẽ ſcias. ꝛ ad idẽ reducit̃ ſctitas: vt
poſtea dicet̃. eucharistia aũt eſt idẽ ꝙ bona
grã: quã Tulliꝰ ponit: ſicut ꝛ vindicatiuã. be
nignitas aũt vr̃ eẽ idẽ cũ affectu quẽ ponit
Macrobiꝰ. Vñ ꝛ Iſidorꝰ dic̃ in li. ethimol̃.
ꝙ benignus ẽ vir ſpõte ad bñ faciẽdũ para-
tus: ꝛ dulcis ad elogum. Et ipſe Andronicꝰ
dicit ꝙ benignitas ẽ hitus volũtarie bñfa-
ctiuus. liberalitas ãt vr̃ ad humanitatẽ pti-
nere. ¶ Ad q̃ntũ dõ ꝙ epicheia non adiun-
git̃ iuſticie particulari ſed legali. ꝛ vr̃ eẽ idẽ
cũ ea que dicta eſt eugnomoſiua.

Einde ↄſide
randũ ẽ de ſingulis ptibus
ꝑdictaꝝ ṽtutũ q̃ꝫtũ ad pñteꝫ
intentõem ptinet. Et pᵒ cõ
ſiderandũ eſt de religione.
2ᵒ de pietate. 3ᵒ de obſeruãtia. 4ᵒ de grã.
5ᵒ de vindicta. 6ᵒ de veritate. 7ᵒ de amici
tia. 8ᵒ de liberalitate. 9ᵒ de epicheia. De
alijs aũt hic enumeratis ſ̄ dictũ eſt: partim
in tractatu de caritate. s. de ↄcordia ꝛ alijs
huiuſmodi partim in hoc tractatu de iuſti-
cia ſicut de bona cõmutatõe ꝛ innocentia.

de legis poſitiua aūt in tractatu de prudētia
Circa religionē ſ'o tria ꝯſiderāda occurrūt
p̊ quidem de ipſa religiōe ſm ſe. 2° de acti
bus eiꝰ. 3° de vitijs oppoſitis. Circa p̄mū
q̄runt̄ octo. p̊ vtꝝ religio ꝯſiſtat tm̄ in ordi
ne ad deū. 2° vtꝝ religio ſit virtus. 3° vtrū
religio ſit vna virtus. 4° vtrū religio ſit ſpā
lis virtꝰ. 5° vtꝝ religio ſit vtus theologica.
6° vtrū religio ſit p̄ferēda alijs vtutibꝰ mora
libus. 7° vtꝝ religio habeat exteriores actꝰ
8° vtrū religio ſit eadem ſanctitati.

Ad primum ſic pro

cedit̄. Vr̄ ꝙ religio nō ordinet hoīem ſoluꝫ
ad deū. Dicit̄.n. Jaco.p̊. Religio munda ⁊
īmaculata apud deū ⁊ p̄rem: h̄ ē viſitare pu
pillos ⁊ viduas ī tribulatōe eoꝝ: ⁊ īmacula-
tum ſe cuſtodire ab h̄ ſeculo: ſed viſitare vi
duas ⁊ pupillos dr̄ ſm ordinē ad ꝓximū. ꝙ
aūt dicit: īmaculatū ſe cuſtodire ab h̄ ſclo:
ptinet ad ordinē quo ordinatur homo in ſe
ipſo. g̊ religio nō ſolū dr̄ in ordine ad deum.
¶ P. Augꝰ dicit in .10. de ciui. dei. ꝙ latria
loquēdi ꝯſuetudine nō imperitoꝝ verum
ēt doctiſſimoꝝ cognatōibus humanis atq̄
affinitatibꝰ ⁊ q̄buſcunq̄ neceſſitudinibus
dr̄ exhibēda religio: vt eo vocabulo vtat̄ am
biguū cū de cultu diuinitatis vtit̄ q̄ſtio vt fi
dent̄ dicē valeamꝰ religionē nō eē niſi cultū
dei. g̊ religio dr̄ nō ſolū in ordine ad deuꝫ:
ſed ēt in ordīe ad ꝓpinquos. ¶ P. Ad religi
onē vr̄ latria ptinere. Latria.n. interp̄tat̄ ſer
uitus: vt Augꝰ dicit ī .10. de ciui. dei. ſeruire
aūt debemꝰ nō ſolū deo: ſꝫ ēt ꝓximis ſm illō
gal. 5. Per caritatē ſpūs ſuite adiuicē. g̊ reli
gio iportat ordinē etiā ad ꝓximū. ¶ P. Ad
religionē ptinet cultus: ſed hō dr̄ nō ſolum
colere deū: ſꝫ etiā ꝓximū ſm illud Catonis
Cole parentes. g̊ ēt religio nos ordinat ad ꝓ
ximum ⁊ non ſolū ad deū. ¶ P. Oēs in ſta
tu ſalutis exiſtētes ſunt deo ſubiecti: nō aūt
dicunt̄ religioſi hoīes q̄ ſūt in ſtatu ſalutis:
ſed ſolū illi q̄ q̄buſdā votis ⁊ obſeruantijs ⁊
ad obediēdū aliq̄bus hoībus ſe aſtringunt.
g̊ religio non videt̄ iportare ordinē ſubiecti
onis hoīs ad deū. ¶ Sꝫ ꝯ ē qḋ dicit Tulliꝰ
ī .2. rhetorice: ꝙ religio ē q̄dam tuitio nāe:
quā diuinā vocāt: q̄ cultum vel cerimoniaꝫ
affert. ¶ Rn̄° dō ꝙ ſicut Iſidorꝰ dicit in li°
ethimol̄. Religioſus vt ait Cicero: a religio
ne appellatuſ q̄ retractat ⁊ tanq̄ reeligit ea

que ad cultū diuinū ptinēt: ⁊ ſic religio vr̄
dicta a religendo ea que ſūt diuini cultus:
qꝛ huiuſmodi ſunt frequēter in corde reuol
uēda: ſm illud ꝓuer. 3. In oībus vijs tuis co
gita illū: q̄uis ēt poſſit intelligi religio ex h̄
dicta ꝙ deū reeligere debemꝰ: quē amiſera
mus negligētes. ſicut Augꝰ dicit in .10. de ci
ui. dei. vel pōt intelligi religio a religādo di
cta. Unde Augꝰ dicit in li. de vā religione.
Religet nos religio vni oīpotēti deo. Si
ue aūt religio dicat̄ a freq̄nti electōe ſiue ex
iterata electōe eius qḋ negligent̄ amiſſū eſt:
ſiue dicat̄ a religatōe: religio ꝓp̄e iportat or
dinē ad deū: ipſe.n. ē cui p̄ncipalr̄ alligari
debemꝰ tanq̄ indeficienti p̄ncipio ad queꝫ
etiā nr̄a electio aſſidue dirigi dꝫ ſicut ī vlti
mū finē: quē etiā negligēter peccādo amiti
mus: ⁊ credēdo ⁊ fidē ꝓteſtādo recuperare
debemꝰ. ¶ Ad p̄mū g̊ dō ꝙ religio hēt du
plices actꝰ. Quoſdā q̄dē ꝓpos ⁊ īmediatos
quos elicit: p quos hō ordinat̄ ad ſolū deū
ſic ſacrificar̄: adorar̄: ⁊ alia huiuſmōi. Alios
āt actꝰ hꝫ quos ꝓducit mediātibꝰ vtutibꝰ q̄bꝰ
īperat ordinās eos ad diuinā reuerētiā: q̄a
.ſ. vtus ad quā pertinet finis īperat vtutibꝰ
ad quas ptinēt ea q̄ ſunt ad finē: ⁊ ſm h̄ actꝰ
religionis p modū īperij ponit̄ eſſe viſitare
pupillos ⁊ viduas in tribulatōe eoꝝ: qḋ eſt
actus elicitꝰ a mīa. īmaculatū aūt ſe cuſtodi
re ab h̄ ſeculo īperatiue q̄dem ē religionis:
elicitiue aūt tꝑantie: vel alicꝰ huiuſmōi vtu
tis. ¶ Ad ſecūdū dō ꝙ religio refert̄ ad ea
q̄ exhibēt̄ cognatōibus hūanis extēſo noīe
religionis: nō āt ſm ꝙ religio ꝓp̄e dr̄. Unde
Augꝰ pauꝫ añ vba inducta p̄mittit. Religio
diſtrictiꝰ nō quēlibet: ſꝫ dei cultū ſignificare
vr̄. ¶ Ad tertiuꝫ dicēdū ꝙ cū ſeruus dicat̄
ad dn̄m neceſſe ē ꝙ vbi ē ꝓpa ⁊ ſpālis ratio
dn̄ij: ibi ſit ſpālis ⁊ ꝓpa rō ſeruitutis. māife
ſtū ē aūt ꝙ dn̄ium ꝯuenit deo ſꝫ ꝓpriā ⁊ ſin
gularē quādā rōem: qꝛ .ſ. ipſe oīa fecit: ⁊ q̄a
ſūmū in oībus rebꝰ obtinet p̄ncipatū: ⁊ iō
ſpālis rō ſeruitutis ei debet̄: ⁊ talis ſeruitus
noīe latrie deſignat̄ apud grecos. ⁊ iō ad re
ligionē ꝓp̄e ptinet. ¶ Ad quartū dicēdum
ꝙ colere dicimur hoīes quos honorificatio
ne vł recordatōe vel p̄ñtia frequētamꝰ. ⁊ ēt
aliq̄ que nobis ſubiecta ſunt coli a nob̄ dicū
tur: ſicut agricole dicūt̄ ex eo ꝙ colūt agros
⁊ incole dicūt̄ ex eo ꝙ colūt loca q̄ inhītant
q̄a tm̄ ſpālis honor debetur deo tanq̄ p̄mo

oium ṗncipio:ēt ſpālis ratio cult⁹ ei debet̃ q
greco noie vocat̃ euſebia vł theuſebia:vt pȝ
p Aug.io.de ciui.dei. ¶ Ad qrtū dō φ reli-
gioſi q̄uis dici poſſint cōit̃ oēs q deū colūt
ſpālr tñ religioſi dicunt̃ q totā vitā ſuā diui
uo cultui dedicāt a mūdāis negocijs ſe ab
ſtrahētes:ſicut ēt ɔtēplatiui dicunt̃ nō q cō
tēplant̃ ſȝ qui ɔtēplatōi totā vitā ſuā depu
tant.huiuſmōi aūt nō ſe ſubijciūt hōi ꝑpter
hoiem ſȝ ꝑpt̃ deū:ſm illud ap̄łi Gał.4°. Si
cut āgelū dei excepiſtis me:ſic xp̄m ihm.

Ad ſecundum ſic pro

cedit̃. Videt̃ φ religio ñ ſit v̄tus. Ad religi
onē.n.ꝑtinere vr̃ deo reuerētiā exhibere. ſȝ
reuereri ē act⁹ timoris q eſt donū:vt ex ſ̄ di
ctis pȝ.g̊ religio nō ē vt⁹:ſȝ donū. ¶ P̄. Dis
virt⁹ ī liba volūtate ɔſiſtit:vñ dr̃ hitus electi
uus vł volūtarius.ſȝ ſicut dictū ē ad religio-
nē ꝑtinet latria q̄ ſeruitutē quādā importat
g̊ religio nō ē v̄tus. ¶ P̄. Sicut dr̃ ī 2° ethi.
aptitudo v̄tutis ineſt nobis a nā:vñ ea que
ꝑtinēt ad v̄tutes ſūt de dictamine rōis nā-
lis.ſȝ ad religionē ꝑtinet cerimoniaȝ diuine
nāe afferre.cerimonialia aūt vt dictū ē ſ̄ ñ
ſūt de dictamine rōis nālis.g̊ religio nō eſt
v̄tus. ¶ Sed ɔ̄ ē.qꝛ ɔnumerat̃ alijs v̄tutib⁹
vt ex ꝑmiſſis pȝ. R̄° dō φ ſicut ſ̄ dictū eſt:
virtus ē que bonū facit hn̄tē:ꝛ opus ei⁹ bo
na reddit.ꝛ iō neceſſe ē dicere oēȝ actū bo-
nū ad v̄tutē ꝑtinere. Manifeſtū ē aūt φ red
dere debitū alicui hēt rōem boni:qa p h̄ φ
aliqs alteri debitū reddit ɔſtituit̃ ī ꝓportio
ne ɔueniēti reſpectu ipſi⁹ q̄i ɔueniēt ordia
tus ad ip̄m.ordo aūt ad rōem boni ꝑtinet:ſi
cut ꝛ modus ꝛ ſp̄ēs:vt p Aug.pȝ in li.de nā
boni.cū g̊ ad religionē ꝑtineat reddere ho
norē debitū alicui.ſ.deo:manifeſtū ē φ reli
gio v̄tus ē. ¶ Ad primum g̊ dō φ reuereri
deū ē act⁹ doni timoris:ad religionē aūt ꝑti
net facere aliq̄ ꝑpt̃ diuinā reuerētiā:vñ non
ſeqtur φ religio ſit idē qō donū timoris:ſȝ
φ ordinet̃ ad ip̄m ſicut ad aliqd ṗncipali⁹:
ſūt.n.dona ṗncipaliora in v̄tutib⁹ moralib⁹:
vt ſ̄ hitum ē. ¶ Ad ſecūdū dō φ qa etiā ſer
uus pōt volūtarie exhibere dño ſuo qō dȝ.ꝛ
ſic facit d̄ ncc̄itate virtutē debitū volūtarie
reddēs:ꝛ ſilr̃ exhibere deo debitā ſeruituteȝ
poteſt eē actus virtutis:ſm φ hō hoc volun
tarie fac̃. ¶ Ad tertiū dō φ d̄ dictamie rōis
nālis ē φ hō aliqua faciat ad reuerētiā diui
nā:ſed φ h̄ detm̄iate faciat vł illa iſtō non ē
de dictamine rōis nālis:ſed de inſtitutōe iu
ris diuini vł humani.

Ad tertium ſic proce

dit̃. Videt̃ φ religio non ſit vna v̄tus. Per
religionē.n.ordinamur ad deū:vt dictū eſt.
in deo āt ē accipe tres ꝑſonas:ꝛ iteȝ mł̄ta at
tributa que ſaltē rōe differūt:diuerſa aūt rō
obi ſufficit ad diuerſificādū v̄tutes:vt ex ſ̄
dictis pȝ.g̊ religio nō ē vna vt⁹. ¶ P̄. Uni⁹
v̄tutis vn⁹ ē act⁹:hitus.n diſtinguuntur ſm
act⁹:religionis aūt mł̄ti ſūt act⁹:ſicut colē ꝛ
ſeruire:vouere ł orare:ſacrificare:ꝛ mł̄ta hu
iuſmodi.g̊ religio nō ē vna v̄tus. ¶ P̄. Ado
ratio ad religionē pertinet.ſed adoratio alia
rōne adhibet̃ imaginibus:ꝛ alia ipſi deo. cū
g̊ dr̃ſa rō diſtinguat v̄tutes:vr̃ φ religio nō
ſit vna v̄tus. ¶ Sȝ ɔ̄ ē qō dr̃ Eph.4. Unus
d̄s vna fides:ſed v̄a religio ꝓteſtat̃ fidē vni⁹
dei g̊ religio eſt vna vt⁹. ¶ R̄° dō φ ſicut ſ̄
hitū eſt:hitus diſtinguūt̃ ſm diuerſā rōem
obiecti. Ad religionē aūt ꝑtinet exhibere re
uerētiā vni deo ſm vnā rōem:inq̄ztū.ſ.ē pri
mū ṗncipiū creatōis ꝛ gubernatōis reȝ. Vñ
ipſe dicit Malach. p̄. Si ego pr̃ tuus vbi ho
nor me⁹:pr̄is.n.ē ꝛ ꝓducere ꝛ gubernare. ꝛ
iō manifeſtū ē φ religio ē vna vt⁹. ¶ Ad pri
mū g̊ dō φ tres ꝑſone diuine ſūt vnū ṗncipi
um creatōis ꝛ gubernatōis reȝ.ꝛ iō eis vna
religione ſeruit̃.dr̃ſe aūt rōes attributoȝ cō
currūt ad rōem ꝑmi ṗncipij:qꝛ d̄us ꝓducit
oīa:ꝛ gubernat ſapiētia volūtate ꝛ potentia
bonitatis ſue.ꝛ ideo religio eſt vna virtus.
¶ Ad ſecūdū dō φ eodē actu hō ſeruit deo
ꝛ colit ip̄m.nā cultus reſpicit dei excellētiā
cui reuerētia debet̃:ſeruit⁹ aūt reſpicit ſubie
ctōem hominis qui ex ſua ɔditiōe obligat̃
ad exhibendū reuerētiā deo:ꝛ ad h̄ duo ꝑti
nēt oēs actus q religioni attribuūtur:qꝛ per
oēs hō ꝓteſtat̃ diuinā excellētiā ꝛ ſubiectio
nē ſui ad deū:vel exhibēdo aliqd ei:vel iteȝ
aſſumēdo aliquid diuinū. ¶ Ad tertiuȝ dō
φ imaginib⁹ nō exhibet̃ religionis cult⁹ ſm
φ in ſeipſis ɔſiderant̃ q̄i res q̄dā:ſed ſm φ
ſunt imagines ducētes in deū incarnatum
mot⁹ aūt q eſt in imaginē ꝓut ē imago non
cōſiſtit in ipſa ſed tendit in id cuius eſt ima
go.ꝛ ideo ex hoc φ imaginib⁹ xp̄i exhibet̃
religionis cult⁹:nō diuerſificat̃ rō latrie nec
virtus religionis.

Q

Ad quartum ſic pro
cedit. Uidet ꝙ religio nõ ſit ſpãlis virtꝰ ab
alijs diſtincta. Dicit.n. Augꝰ.10.de ciui.dei.
Uerũ ſacrificiũ ẽ oẽ opus qđ gerit vt ſancta
ſocietate dõ iũgamur: ſꝫ ſacrificiũ ꝑtinet ad
religionẽ. g͛ oẽ opꝰ v͛tutis ad religionẽ perti
net. ⁊ ſic nõ ẽ ſpãlis v͛tus. ¶ P. Apl's dic̃.i.ad
Cor.10. Oĩa in gl'am dei facite: ſꝫ ad religio
nẽ ꝑtinet aliq̃ facẽ ad dei reuerẽtiã: vt s̃ dcͫ
ẽ. g͛ religio nõ ẽ ſpãlis v͛tus. ¶ P. Caritas q̃
diligit ds nõ ẽ v͛tus diſtincta a caritate qua
diligit ꝓximꝰ. ſꝫ ſicut dr̃ in.8. ethi. honorari
ꝓpinquũ ẽ idẽ qđ ẽ amãi. g͛ religio q̃ honora
tur ds nõ ẽ v͛tus ſpãlr̃ diſtincta ab obſuan
tia vl' dulia vl' pietate qbus honorat ꝓximꝰ
g͛ nõ eſt virtꝰ ſpãlis. Sꝫ ꝯ ẽ ꝙ ponit ꝑs iuſti
cie ab alijs eiꝰ ꝑtibus diſtincta. ¶ R̃ dõ ꝙ
cũ v͛tus ordinet ad bonũ: vbi g͛ ẽ ſpãlis rõ
boni: ibi oportet eſſe ſpãlez virtutem. bonũ
aũt ad qđ ordinat religio eſt exhibere dõ de
bitũ honorẽ. honor aũt debet alicui rõne ex
cellẽtie: deo aũt cõpetit ſingl'aris excellẽtia:
inquãtũ oĩa in infinitũ trãſcendit ſm oĩmo
dũ exceſſũ: vñ ei debet ſpãlis honor: ſicut in
rebꝰ humanis videmꝰ ꝙ drĩs excellentijs
ꝑſonarꝝ drſus honor debet: aliꝰ qdẽ prĩ: aliꝰ
regi: ⁊ ſic de alijs. vñ manifeſtũ ẽ ꝙ religio ẽ
ſpãlis virtꝰ. ¶ Ad pͥmuz g͛ dicendum ꝙ oẽ
opꝰ v͛tutis dr̃ eẽ ſacrificiũ inq̃tũ ordinat ad
dei reuerẽtiã: vñ ex h̃ nõ hr̃ ꝙ religio ſit gnã
lis v͛tus: ſꝫ ꝙ iperet oĩbꝰ alijs v͛tutibꝰ vt s̃ di
ctũ ẽ. ¶ Ad ſecũdũ dõ, ꝙ oĩa ſm ꝙ in gl'aꝫ
dei fiunt ꝑtinẽt ad religionẽ. nõ q̃ ad eliciẽ
tẽ: ſꝫ q̃ ad iperãtẽ. illa aũt ꝑtinẽt ad religio
nẽ eliciẽtem q̃ ſm rationem ſue ſpẽi ꝑtinẽt
ad reuerẽtiã dei. ¶ Ad tertiũ dõ ꝙ obiectũ
amoris ẽ bonũ: obm aũt honoris vl' reuerẽ
tie ẽ aliqd excellẽs. bonitas aũt dei cõicat
creature: nõ aũt excellẽtia bonitatis eius. ⁊
iõ caritas q̃ diligit ds nõ ẽ v͛tus diſtincta a
caritate q̃ diligit ꝓximꝰ. religio aũt qua ho
norat ds diſtiguit a v͛tutibꝰ qbus honoratur
proximus.

Ad quintum ſic pro
cedit. Ur ꝙ religio ſit v͛tus theologica. Dic
.n. Augꝰ in enchiridion ꝙ ds colit fide ſpe ⁊
caritate que ſũt v͛tutes theologice. ſꝫ cultuꝫ
deo afferre ꝑtinet ad religionẽ. g͛ religio eſt
v͛tus theologica. ¶ P. Uirtꝰ theologica dici
tur que hẽt deũ ꝓ obo. religio aũt habꝫ deũ
ꝓ obo: q2 ad ſolũ deũ ordinat: vt dictũ ẽ. g͛
religio ẽ virtus theologica. ¶ P. Oĩs v͛tus
vl' eſt theologica vl' intellectualis vl' moral'
vt ex ſupra dictis pꝫ. mãifeſtũ ẽ ãt ꝙ religio
non ẽ virtus intellectualis: q2 eiꝰ ꝑfectio nõ
attẽdit ſm ꝯſideratõem veri. ſilr' ẽt non eſt
virtꝰ moralis cuius ꝓpriũ ẽ tenere mediuz in
ter ſupfluũ ⁊ diminutũ. nõ.n. aliquis põt ſu
ꝑflue deũ colere: ſm illud Eccl'.43. Bñdicẽ
tes dñm exaltate illũ quãtũ poteſtis. maior
.n. ẽ oĩ laude. g͛ relinquit ꝙ ſit virtꝰ theologi
ca. ¶ Sꝫ ꝯ ẽ ꝙ ponit ꝑs iuſticie q̃ ẽ vtꝰ mo
ral'. ¶ R̃. dicendũ ꝙ ſicut dictũ ẽ: religio ẽ
q̃ deo debitũ cultũ affert. Duo g͛ in religiõe
ꝯſiderant. Unũ qdẽ qđ religio deo affert .ſ.
cultꝰ: ⁊ h̃ ſe hẽt ꝑ modũ mãe ⁊ obiecti ad re
ligionẽ. Aliud ãt ẽ id cui affert .ſ. ds cui cul
tus adhibet: nõ ꝙ actꝰ qbꝰ ds colit ipm deũ
attingat: ſic̃ cũ credimꝰ deo credẽdo deũ at
tingimꝰ: ꝓpt̃ qđ ſupra dictũ ẽ ꝙ dꝰs ẽ fidei
obm nõ ſolũ inq̃tũ credimꝰ deũ: ſꝫ inq̃tum
credimꝰ deo. affert autẽ deo debitꝰ cultꝰ inq̃
tũ actꝰ qdã qbus ds colit in dei reuerentiã fi
unt puta ſacrificioꝝ oblationes ⁊ alia huiuſ
mõi. Unñ mãifeſtũ ẽ ꝙ ds nõ ꝯparat ad v͛tu
tẽ religiõis ſicut mã vl' obm: ſꝫ ſicut finis. ⁊
iõ religio nõ ẽ v͛tus theologica cꝰ obm ẽ vl
timꝰ finis: ſꝫ ẽ v͛tus moralis cuiꝰ ẽ eſſe circa
ea q̃ ſũt ad finẽ. ¶ Ad pͥmũ g͛ dõ ꝙ ſp potẽ
tia vl' virtꝰ q̃ opat circa finẽ: ꝑ iperiũ mouet
potẽtiã vl' v͛tutẽ operãtẽ ea q̃ ordinãt i finẽ
illũ. virtutes ãt theologice .ſ. fides ſpes ⁊ ca
ritas hñt actũ circa deũ ſic̃ circa ꝓpriũ obm
⁊ iõ ſuo iperio cãnt actũ religionis q̃ opera
tur q̃dã in ordine ad deũ. ⁊ iõ Augꝰ dicit ꝙ
ds colit fide ſpe ⁊ caritate. ¶ Ad ſecunduꝫ
dõ ꝙ religio ordinat hoĩem i deũ: nõ ſicut i
obm: ſed ſic̃ in finẽ. ¶ Ad tertium dõ ꝙ reli
gio nõ ẽ v͛tus theologica neqꝫ intellectual':
ſed moralis cũ ſit ꝑs iuſticie. ⁊ mediũ i ipſo
accipit nõ qdẽ int̃ paſſiones: ſꝫ ſm quãdam
eq̃litatẽ inter opatões q̃ ſũt ad deũ. Dico ãt
eq̃litatẽ nõ abſolute: q2 deo nõ põt tãtũ exbi
beri q̃tũ ei debet: ſꝫ ſm quãdã ꝯſideratõeꝫ
hũane facultatis ⁊ diuine acceptõis. ſupflu
um ãt i his q̃ ad diuinũ cultũ ꝑtinẽt eẽ põt:
nõ ſm circũſtãtiã q̃tí: ſꝫ ſm alias circũſtan
tias. puta qa cultus diuinꝰ exhibet cui non
debet exhiberi vel qñ non debet: vel ſꝫ alias
circũſtantias ꝓut non debet.

Ad ſextum ſic proce

dit. Videt̃ φ religio non ſit p̃ferenda alys
v̾tutib⁹ moralib⁹. Perfectio.n.virtutis mo
ralis ɔſiſtit in h̃ φ attingit mediũ:vt pꝫ in.2.
ethi.ſed religio deficit in attigẽdo mediuꝫ
iuſticie:q2 nõ reddit deo oĩo eq̃le. g̃ religio
nõ ẽ potior alys virtutib⁹ moralib⁹. P̃. In
his q̃ hoĩbus exhibet̃ tanto vr̃ aliqd eẽ lau
dabilius q̃to magis ĩdigẽti exhibet̃. Vñ dr̃
Iſai.58. Frãge eſuriẽti panẽ tuũ.ſꝫ d̃s nõ in
diget aliquo qd̃ ei a nobis exhibeat̃: ẽꝫ illd̃
p̃s. Dixi dñe deus meus es tu qm̃ bonorum
meoꝝ nõ eges. g̃ religio vr̃ min⁹ laudabilis
alys v̾tutib⁹ p quas hoĩbus ſubuenit̃ ❡ P̃.
Quãto aliqd ſit ex maiori nccitate tãto mi
nus ẽ laudabile:ẽꝫ illud.i.ad Cor.9. Si euã
gelizauero nõ ẽ mihi gl̃a:nccitas mihi incũ
bit.vbi aũt ẽ mai⁹ debitũ ibi ẽ maior nccitat̃
cũ g̃ deo maxime ſit debitũ qd̃ ei ab hoĩe ex
hibet̃:vr̃ φ religio ſit minus laudabilis int̃
v̾tutes hũanas. ❡ Sed ɔ̃ ẽ φ Exo.20. ponũ
tur p̃ p̃cepta ad religionẽ ptinẽtia tanq̃ p̃ci
pua.ordo aũt p̃ceptoꝝ pportõat̃ ordini v̾tu
tũ:q2 p̃cepta legis dant̃ de actib⁹ v̾tutũ.g̃ re
ligio ẽ p̃cipua int̃ v̾tutes morales. ❡ R̃ꝰ dd̃
φ ea que ſũt ad finẽ ſortiunt̃ bonitatẽ ex or
dine in finẽ:⁊ iõ quãto ſũt fini ppinquora tã
to ſũt meliora.virtutes aũt morales vt s̃ ha
bitũ ẽ ſũt circa ea q̃ ordinãt̃ in deũ ſicut ĩ fi
nẽ:religio aũt magis d̃ ppinquo accedit ad
deũ q̃ alie v̾tutes morales:inq̃tũ opat̃ ea q̃
directe ⁊ imediate ordinant̃ in honorẽ diui
nũ:⁊ iõ religio p̃eminet int̃ alias v̾tutes mo
rales ❡ Ad p̃mũ g̃ dd̃ φ laus v̾tutis in volũ
tate ɔſiſtit:nõ aũt ĩ ptãte.⁊ ideo deficere ab
equalitate que ẽ mediũ iuſticie ppter defe
ctũ ptãtis non diminuit laudẽ v̾tutis ſi nõ
fuerit defect⁹ ex pte volũtatis. ❡ Ad ſcd̃ꝫ di
cẽdum φ in his q̃ exhibent̃ alteri ppt̃ eoꝝ
vtilitatẽ ẽ exhibitio laudabilior q̃ ſit magis
indigẽti:q2 ẽ vtilior.deo aũt nõ exhibet̃ ali
quid ppt̃ ei⁹ vtilitatẽ:ſꝫ ppt̃ eius gl̃am:nr̃aꝫ
aũt vtilitatẽ ❡ Ad tertiũ dd̃ φ vbi ẽ nccitas
tollit̃ gl̃a ſuperogatõis:nõ aũt excludit̃ me
ritũ v̾tutis ſi aſſit volũtas.⁊ ppt̃ hoc rõ non
ſeqtur.

Ad ſeptimum ſic pro

cedit̃. Videt̃ φ religio nõ h̃eat aliquẽ exte
riorẽ actũ.dicit̃.n. Ioh.4°. deus ſpũs eſt: ⁊
eos q adorãt eum in ſpũ ⁊ veritate adorare
opꝫ:ſed exteriores actus nõ ptinẽt ad ſpũm:
ſꝫ magis ad corpus. g̃ religio ad quaꝫ ptinet
adoratio nõ h̃et actus exteriores ſꝫ interio
res. ❡ P̃. Religionis finis ẽ deo reuerẽtiã
⁊ honorẽ exhibere:ſed vr̃ ad irreuerẽtiã ali
cui⁹ excellẽtis ptinere ſi ea ſibi exhibeantur
que p̃p̃e ad inferiores ptinẽt.cũ g̃ ea q̃ exhi
bet hõ corpalib⁹ actib⁹ p̃p̃e videant̃ ad ĩdigẽ
tias hoĩum ordinari:vl̃ ad reuerẽtiã ĩferioꝝ
creaturaꝝ.iõ videt̃ φ nõ ɔgrue poſſũt aſſu
mi ĩ diuinã reuerẽtiã. ❡ P̃. Aug⁹ in 6. de ci
ui.dei cõmẽdat Senecã de h̃ φ vituperat
quoſdã q idolis ea exhibebãt q̃ ſolẽt hoĩb⁹
exhiberi:q2.ſ.imortalib⁹ nõ ɔueniunt ea que
ſũt mortaliũ.ſꝫ h̃ mlt̃o min⁹ ɔueniũt d̃o vo
q ẽ excelſus ſup oẽs deos. g̃ vr̃ reprehẽſibi
le eẽ φ aliqs corporalib⁹ actib⁹ deũ colat. ñ
g̃ h̃et religio corporales act⁹. ❡ Sꝫ ɔ̃ ẽ qd̃ ĩ
p̃s. dr̃. Cor meũ ⁊ caro mea exultauerũt in
deũ viuũ.ſed ſicut int̃iores act⁹ ptinẽt ad cor
ita exteriores actus ptinẽt ad mẽbra carnis
g̃ vr̃ φ d̃s ſit colẽdus nõ ſolũ interiorib⁹ acti
bus:ſꝫ ẽt exteriorib⁹. ❡ R̃ꝰ dd̃ φ deo reuerẽ
tiã ⁊ honorẽ exhibem⁹:nõ ppter ſeip̃m:qa ĩ
ſeipo ẽ gl̃a plen⁹ cui nihil a creatura adyci
põt:ſꝫ ppter nos:q2 videlicet p qd̃ deũ reue
remur ⁊ honoram⁹:mens nr̃a ei ſubycit̃:⁊ ĩ
hoc ei⁹ pfectio ɔſiſtit.q̃libet.n.res pficit̃ per
hoc φ ſubdit̃ ſuo ſupiori ſicut corp⁹ p h̃ φ
viuificat̃ ab aĩa.⁊ aer p h̃ φ illuminat̃ a ſo
le.mẽs aũt hũana ĩdiget ad h̃ φ ɔiũgat̃ deo
ſenſibiliũ manuductõe.q2 inuiſibilia p ea q̃
facta ſũt intellecta ɔſpiciunt̃:vt Apl̃s dicit
Ro.p̃.⁊ iõ in diuino cultu neceſſe ẽ aliqb⁹
corpalibus vti vt eis q̃ſi ſignis qbuſdã mẽs
hoĩs excitet̃ ad ſpũales act⁹ qb⁹ d̃o ɔiungit̃.
⁊ iõ religio h̃et qdẽ int̃iores act⁹ q̃ſi p̃ncipa
les ⁊ p ſe ad religionẽ ptinẽtes.ext̃iores vo
actus q̃ſi ſcd̃arios ⁊ ad interiores act⁹ ordĩa
tos. ❡ Ad p̃mũ g̃ dd̃ φ dñs loqtur q̃tuꝫ ad
id qd̃ ẽ p̃ncipale ⁊ p ſe intẽtũ in cultu diuio
❡ Ad ſecundũ dd̃ φ huiuſmõi ext̃iora non
exhibẽtur deo q̃ſi his indigeat:ẽm illud p̃s.
Nũqd mãducabo carnes tauroꝝ:aut ſãguĩ
nẽ hircoꝝ potabo:ſꝫ exhibẽtur deo tanq̃ ſig̃
interioꝝ ⁊ ſpũaliũ operꝝ q̃ p ſe d̃s acceptat.
Vñ Aug⁹ dic̃ i.10.de ciui.dei. Sacrificiũ vi
ſibile inuiſibilis ſacrificy ſacr̃ꝫ.i.ſacrũ ſignũ
ẽ. ❡ Ad tertiuꝫ dd̃ φ idolatre d̾ident̃ ex h̃
φ ea q̃ ad hoĩes ptinẽt idolis exhibebãt:nõ

taꝗ̄ꝫ ſigͣ excitātia eoſ ad aliq̄ ſpūalia: ſꝫ taꝗ̄ꝫ ꝑ
ſe eiſ accepta: ⁊ p̄cipue q̄ꝛ erāt vana ⁊ turpia

Ad octauum ſic pro

cedif. Uidef ꝙ religio nō ſit idē ſcītati. Re
ligio. n. ē q̄dā ſpālis ꝟtus: vt hitū ē. ſc̄titas
aūt dr̄ eē gn̄ālis ꝟtus: eſt. n. faciēs fideles ⁊
ſeruātes ea que ad deū ſūt iuſta: vt Andro
nicus dicit. ḡ ſc̄titas nō ē idē religiōi. ¶ P̄.
Scītas mūdiciā importare vr̄. Dic̄. n. Dio
.12. c. de diui. no. ꝙ ſcītas ē ab oī imundicia
libera ⁊ perfecta ⁊ oīno imaculata mūdicia
mūdicia āt maxīe vr̄ pertinē ad tꝑantiā que
turpitudines corꝑales excludit. cū ḡ religio
ad iuſticiā pertineat: vr̄ ꝙ ſcītas nō ſit idem
religioni. ¶ P̄. Ea que diuidūf ex oppoſito
nō ſūt idē. ſed in quadā enumeratōe ptiū iu
ſticie ſcītas ꝯdiuidif religioni: vt ſ̄ hitū eſt.
ḡ ſanctitas nō ē idē qđ religio. ¶ Sꝫ ꝯ̄ ē qđ
dr̄ Luc. p̄. Seruiam᷒ illi in ſcītate ⁊ iuſticia
ſed ſuire deo ptinet ad religionē vt ſ̄ hitū
ē. ḡ religio ē idē ſcītati. ¶ Rn᷒ dđ ꝙ nomē
ſcītatis duo vr̄ iportare. Uno qdem modo
mūdiciā: ⁊ huic ſignificatōi ꝯpetit nomē gre
cū: dr̄. n. agyos. i. ſine terra. Alio᷒ iportat fir
mitatē. vñ apud antiquos ſcā dicebanf q̄ le
gib᷒ erāt munita vt violari nō deberēt: vnde
⁊ dr̄ aliqd eē ſancitū: q̄ꝛ ē lege firmatū. Pōt
ēt ſm latinos hoc nomē ſc̄t᷒ ad mūdiciā ꝑ
tinere vt intelligaf ſcūs q̄i ſanguine tinctus
eo ꝙ antiquit᷒ illi qui purificari volebāt ſā
guine hoſtie tingebāf: vt Iſido᷒ dicit ī li. ethi
mol. ⁊ vtraqꝫ ſignificatio cōpetit vt ſcītas at
tribuaf his q̄ diuino cultui applicanf: ita ꝙ ñ
ſolū hoīes: ſed ēt tēplū ⁊ vaſa: ⁊ alia h᷒i ſan
ctificari dicūf ex hoc ꝙ cultui diuino appli
canf. mūdicia. n. nccīa ē ad h̄ ꝙ mēs deo ap
plicef: q̄ꝛ mēs hūana ignaf ex h̄ ꝙ inferiori
bus reb᷒ ꝯiungif: ſicut q̄libet res ex īmixtio
ne peioris ſordeſcit: vt argētū ex īmixtione
plūbi. Opꝫ aūt ꝙ mēs ab inferiorib᷒ reb᷒ ab
ſtrahaf ad h̄ ꝙ ſupme rei poſſit ꝯiungi. ⁊ iō
mēs ſine mūdicia deo applicari nō pōt. Uñ
ad Hebr. plt. dr̄. Pacē ſeqmini cū oībus ⁊
ſcīmoniā ſine qua nemo videbit deū. Firmi
tas etiā exigif ad h̄ ꝙ mēs deo applicef. ap
plicaf. n. ei ſicut vltīo fini ⁊ p̄mo p̄ncipio. h᷒
modi āt opꝫ maxīe īmobilia eē. Uñ dicebat
apl's Ro. 8. Cert᷒ ſum ꝙ neqꝫ mors neqꝫ vi
ta ſeparabit me a caritate dei. Sic ḡ ſcītas
dr̄ ꝑ quā mēs hoīs ſeipam ⁊ ſuos act᷒ appli
cat deo: vñ nō differt a religione: ſm eēntiā:
ſed ſolū rōe. Nā religio dr̄ ſm ꝙ exhibꝫ dō
debitū famulatū ī his q̄ ꝑtinēt ſpālr ad cul
tū diuinū: ſicut in ſacrificijs: oblatiōib᷒: ⁊ ali
is huiuſmōi. Scītas aūt dr̄ ſꝫ ꝙ hō non ſo
lū h̄ ſꝫ aliaꝝ ꝟtutū oꝑa refert ī deū: ſm ꝙ hō
ſe diſponit ꝑ bona q̄dā oꝑa ad cultū diuinū
ꝑtinētia. ¶ Ad p̄mū ḡ dicendum ꝙ ſcītas
ē q̄dā ſpālis ꝟtus ſm eēntiā: ⁊ ſm h̄ ē quo
dāmodo eadē religioni. hēt aūt quādā gn̄ā
litatē ſm ꝙ oēs ꝟtutū act᷒ ꝑ iperiū ordinat ī
bonū diuinū: ſicut ⁊ iuſticia legalis dr̄ gn̄ālis
ꝟtus inquātū ordinat oīum ꝟtutū act᷒ in bo
nū cōe. ¶ Ad ſecūdū dđ ꝙ tꝑantia mundi
ciā qdē oꝑaf: nō tñ ita ꝙ hēat rōem ſcīta
tis niſi referaf in deuꝫ. Uñ de ip̄a ꝟginitate
dicit Aug᷒ in li. de ꝟginitate: ꝙ nō q̄a ꝟgini
tas ē: ſed q̄a deo dicata eſt: honoraf. ¶ Ad
tertiū dđ ꝙ ſanctitas diſtincta ē a religione
ꝓpͤ dr̄iam p̄dictā: nō q̄ꝛ differūt re ſed rōe:
vt dictum eſt.

Deinde ꝯſide

randū ē de actib᷒ religionis
Et p̄ de actib᷒ interioribus
q ſm p̄dicta ſūt p̄ncipalio
res. 2º đ actib᷒ exteriorib᷒
q ſūt ſcđarij. inſ̄iores aūt act᷒ religiōis videñ
tur eē deuotio ⁊ orō. p̄ ḡ de deuotōe agen
dū eſt. 2º de orōe. Circa p̄mū querūf q̄tu
or. p̄ vtꝝ deuotio ſit ſpālis act᷒. 2º vtruꝫ ſit
act᷒ religionis. 3º de cā deuotōis. 4º de
eius effectu.

Ad primum ſic pro

cedif. Uidef ꝙ deuotio nō ſit ſpālis actus.
Illud. n. qđ ꝑtinet ad modū alioꝝ actuū nō
vr̄ eē ſpālis act᷒. ſed deuotio vr̄ ꝑtinere ad
modū alioꝝ actuū. Dr̄. n. 2. palipo. 29º. Obtu
lit vniuerſa mltitudo hoſtias ⁊ laudes ⁊ ho
locauſta mēte deuota. ḡ deuotio nō ē ſpālis
act᷒. ¶ P̄. Nullus ſpālis act᷒ inuenif ī dīſis
generib᷒ actuū: ſꝫ deuotio īuenif in dīſis ge
nerib᷒ actuū. ſ. ī actib᷒ corꝑalibus: ⁊ ēt ſpūali
bus. dr̄. n. aliqs ⁊ deuote meditari ⁊ deuote
genuflectere. ḡ deuotio nō ē ſpālis act᷒. P̄
Dis act᷒ ſpālis aut ē appetitiue aut cogſciti
ue ꝟtutis: ſꝫ deuotio neutri eaꝝ appropaf: vt
pꝫ diſcurrēti ꝑ ſingulas ſpēs actuū vtriuſqꝫ
partis q̄ ſ̄ enumerate ſūt. ḡ deuotio nō eſt
ſpālis act᷒. ¶ Sꝫ ꝯ̄ ē ꝙ actib᷒ meremur: vt